

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת שובה, ח' תשרי, ה'תשל"ג

(הנחה בלתי מוגה)

שובה ישראל עד הוי' אלקיך כי כשלת בעונך קחו עמכם דברים ושובו אל הוי' גו' ונשלמה פרים שפתינו¹. ונת"ל² שבפסוק זה מדובר אודות מדריגה נעלית בתשובה, כמ"ש³ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, בחי' תשו"ע, ולכן נאמר שובה ישראל דוקא, שהוא שם המעלה. ויש לומר שזהו גם הדיוק במארו"ל⁴ ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, ישראל דייקא, היינו שזוהי מדריגה נעלית בנשמה שענין של חטאים כו' אינו יכול לנגוע בה. וזהו גם הדיוק בהמשך הכתוב כי כשלת (בעונך)⁵, היינו, שאין זה ענין של חטא בפועל ח"ו, אלא ענין של כשלון בלבד, כמבואר בלקו"ת⁶ שזהו כאדם הכושל רגלו ונופל ראשו למטה כו'. ו(כשלת) בעונך דייקא, היינו, שאין זה ענין של חטא ופשע ח"ו, אלא רק עון, מלשון עיוות ועיקום, וע"ד מ"ש⁷ אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, שאין הכוונה לחטא ממש, כי אם חטא מלשון חסרון⁸. ונת"ל² שע"י שובה ישראל מגיעים עד הוי' אלקיך (ולא להוי' אלקיך), עד דייקא, דקאי על בחי' עד ולא עד בכלל⁹. וזהו מה שמסיים¹⁰ אמרו אליו כל תשא עון, שמגיע לבחי' באלקות הנקרא כל שהוא כללות הכל כו'. ומזה נמשך מלמעלה למטה, קחו עמכם דברים ושובו אל הוי' (עד) ונשלמה פרים שפתינו.

(ב) **והנה** בתיבת עד¹⁰ נתבארו בלקו"ת¹¹ כמה פירושים [ומזה מובן, שכיון שנאמר בכתוב הלשון עד שיש בו כמה פירושים, מובן, שאע"פ שבגילוי נוגע כאן רק ענין א', מ"מ, בהעלם שייכים גם כאן כל הפירושים, דאל"כ, הי' הכתוב תופס לשון שמבטא רק את הענין

(7) ע"פ לשון הכתוב קהלת ז, כ. וראה

ד"ה שובה שם.

(8) סה"מ שם ע' לד.

(9) סד"ה שובה ישראל תרס"ו (המשך תרס"ו ע' כד [לד]).

(10) ראה ד"ה שובה ישראל הנ"ל (ע' יז [כד] ואילך).

(11) פקודי ז, ב, ח, ג.

(1) הושע יד, ב"ג.

(2) ד"ה שובה ישראל דוא"ו תשרי פ"ד

(לעיל ס"ע 13 ואילך).

(3) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ריש פרשתנו.

(4) סנהדרין מד, א.

(5) ראה ד"ה שובה ישראל תרח"ץ (סה"מ

תרח"ץ ס"ע מה ואילך).

(6) דרושים לשבת שובה סז, ד.

שנוגע כאן, ולא לשון שיש בו עוד פירושים]. פ'י הא', עד מלשון הפסק, כמו עד פה תבוא (כהפירוש הפשוט: ב'ז). ויש בזה ב' ענינים, עד ועד בכלל, ועד ולא עד בכלל, שהם רחוקים זה מזה בתכלית, באופן של אין ערוך, כי, עד ועד בכלל הו"ע שיכולים להגיע אליו (נעמען) ע"י עבודה, משא"כ עד ולא עד בכלל הו"ע שלמעלה מנבראים, וכמה שלא יעבוד ויעלה בעילוי אחר עילוי במדרגת עד ועד בכלל, לא יוכל להגיע ע"ז למדרגת עד ולא עד בכלל. ופ'י הב', עד מלשון נצחיות, כמ"ש¹² לעד ולעולמי עולמים. וגם בזה יש ב' ענינים (בדוגמת ב' הענינים דעד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל), דהנה¹³, הא גופא שצריך להבהיר (באָוואַרענען) ענין הנצחיות, מורה שהוא בגדר של זמן, שהרי דבר שלמעלה מגדר הזמן, לא שייך לומר עליו הלשון נצחיות. וכמבואר בשו"ת הרשב"א¹⁴ בפירוש מ"ש¹⁵ ואתה הוא ושנותיך לא יתמו, דלכאורה אינו מובן, איך אומרים על הקב"ה ושנותיך, שזהו"ע של זמן מוגבל, הרי הבורא ית' הוא בלתי בע"ג [ועד שלא נברא העולם לא הי' מציאות הזמן]¹⁶, כי אם זמן משוער וכו', כמבואר בספרי קבלה שנתקבלו בכל תפוצות ישראל¹⁷], אלא שזהו ע"ד לשבר את האוונ¹⁸, כיון שרצה הקב"ה שגם אוון הגשמי למטה יוכל להשיג ענין הנצחיות שלמעלה, והרי אדם בע"ג אינו משיג את הבלתי בע"ג, ולכן נאמר ושנותיך, שזה משיג האדם, אלא ששנותיך לא יתמו, שאינם כלים, שבאופן כזה יכולים להסביר לאדם כו'. והיינו, שהתגלות והמשכת ענין הנצחיות למטה הוא באופן שבא בגדרי הזמן (שנים), שהו"ע השינויים, הי' הוה ויהי' (עבר הוה ועתיד), אלא שזה גופא הוא באופן של נצחיות, בלי שינויים (שנותיך לא יתמו). ושני הפכים אלו (בגדר הזמן, ובלי שינויים) הם ב' הענינים שבנצחיות. ופ'י הג', עד לשון קישוט, כמו בעדי עדיים¹⁹, שהו"ע של תכשיט, וכמו את עדים (שהי' בידם) מהר חורב²⁰, שזהו ענין שני הכתרים שקשרו להן

ד [קכא, סע"ג] ואילך. ספר החקירה הנ"ל
קיא, ב ואילך. וראה ד"ה ויכולו תרס"ו ס"ע
נו [מא] ואילך.
17) ראה מורה נבוכים ח"ב פ"ג. ספר
החקירה הנ"ל קיב, ב. אוה"ת שם. וראה אג"ק
ח"א ע' רצד. ח"ב ע' רכד.
18) ילקוט שמעוני האזינו רמז תתקמב.
רש"י בשלח יג, ח. יתרו יט, יח; יט. ועוד.
19) יחזקאל טז, ז.
20) תשא לג, ו (ובפרש"י).

12) נוסח התפלה.
13) ראה אוה"ת שבת שובה ס"ע א'תקכ
ואילך. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שמה ואילך.
ד"ה שובה ישראל תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע'
יד).
14) ח"א ס"ט. הועתק בספר החקירה
להצ"צ קכ, ב. אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'קסח.
וראה גם תו"מ חס"ד ע' 252. וש"נ.
15) תהלים קב, כח.
16) ראה סידור עם דא"ח שער הק"ש עה,

מלאכי השרת אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע²¹. והענין בזה, כמבואר במאמרים²² על מארז"ל²³ תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו, שתכשיטים פועלים ענין היופי, ולכן גדלה מעלתם על הלבושים [ולהעיר, שיש לבוש סתם, לבוש שהוא גם תכשיט, ולמעלה מזה הם תכשיטים בפ"ע], שאף שמכבדים את האדם, כפי שמצינו שרבי יוחנן קרי למאני' מכבודותי (שמכבדין בעליהן)²⁴, הרי עיקר ענינם הוא להגן על האדם, ואינם בערך התכשיטים שכל ענינם הוא רק לקשט ולייפות את האדם, ועוד זאת, שמייפים את האדם שלא לפי ערך מדתו (ולא כמו לבושים שהם לפי ערך מדת האדם), וכמו הכתר שמקיף את האדם, כולל גם האבר הכי נעלה שהוא הראש שבו נמצאים המוחין, ועד שמקיף גם על הגולגולת שלמעלה ומקיף גם על השכל שבמוחין כו'²⁵.

והנה ג' פירושים הנ"ל הם ענין א', כי כולם שייכים בבחי' הכתר שלמעלה מסדר השתלשלות. דהנה²⁶, תכשיטים (עד מלשון קישוט) הו"ע הכתר, שאינו נמצא בתוך הראש, ואינו חלק ממנו, אלא הוא מקיף ולמעלה ממנו. וגם ענין הנצחיות שייך לכתר, כי הכתר יש בו מבחי' תחתונה דא"ס ב"ה, והיינו נצחיות שזהו פי' אין סוף. וגם הענין דעד פה תבוא (עד מלשון הפסק) שייך לכתר, לפי שבכתר אין שום השגה כו'. ובפרטיות יותר, ב' הבחי' דעד ועד בכלל ועד ולא עד בכלל, הם ב' הדרגות שבכתר, שרש הנאצלים, בחי' אריך (עד ועד בכלל), ובחי' תחתונה שבמאציל, בחי' עתיק (עד ולא עד בכלל).

ג) והענין בזה, דהנה נת"ל שע"י עבודה יכולים להגיע לבחי' עד ועד בכלל, והיינו, שכל אדם, אפילו נשמה פחותה דיצירה ועש' כו', יכול להגיע ע"י עבודתו עד לשרש הנאצלים, שזהו מצד נפשו האלקית שעלי' אומרים²⁷ נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה בי, ולכן ע"י עבודתה נעשית העלי' עד לבחי' טהורה היא, שזהו עולם האצילות²⁸, למעלה מבחי' בראתה, שהיא התחלת מציאות הנשמה. ובאמת יכול להגיע למעלה יותר (ע"י ענין

(24) שבת קיג, סע"א (ובפרש"י).

(25) ראה לקו"ת שה"ש כב, ד.

(26) ראה לקו"ת פקודי שם.

(27) ברכת "אלקי נשמה" בברכת השחר.

(28) לקו"ת פ' ראה כז, א.

(21) שבת פח, א.

(22) ד"ה להבין מארז"ל תפילין דמארי עלמא תרנ"ג (סה"מ תרנ"ג ע' רלג ואילך). הגהות לד"ה פתח אליהו (שבתו"א) תרנ"ח בתחלתו.

(23) ברכות ו, א.

העיבור כו', כמבואר בספרי קבלה וחסידות) עד שרש הנאצלים ממש, שזוהי המדריגה הכי עליונה בעד ועד בכלל. אמנם, למעלה מזה הו"ע עד ולא עד בכלל, שלמעלה משרש הנאצלים, ולכן אין יכולים להגיע לזה, וכידוע הראי"ג²⁹ ממעין עין עיטם³⁰ (בנוגע לטבילת כה"ג ביוהכ"פ), שאין דבר יכול להתעלות למעלה משרשו כו'. והיינו, שלאחרי שמגיע למדריגת עד ועד בכלל, אזי בא לידי הכרה והבנה בעומק יותר, איך שאלקות מובדל ממנו לגמרי, ואינו יכול להגיע לבחי' א"ס כו'. וע"ד מ"ש בתקו"ז³¹ כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אור קדמון, אוכם הוא קדם עילת העילות, והיינו, שדוקא מצד זה שכתר עליון (שהכוונה בזה³² לבחי' אריך) הוא אור צח אור מצוחצח כו', נרגש בו שאוכם הוא קדם עה"ע. ועד"ז בעבודת האדם, שכלל שמבין ועולה בעילוי אחר עילוי בבחי' עד ועד בכלל, הרי זה מביא אותו לידי הכרה גדולה ועמוקה יותר הן בכמות והן באיכות (מערער און טיפער) איך שאלקות הוא למעלה לגמרי מגדר ושרש הנבראים [וע"ד מ"ש הרמ"א³³ בענין ההכנה לתפלה שצריך להתבונן בענין רוממות האל-ושפלות האדם, שב' הענינים תלויים זב"ז, שכלל שהאדם מבין יותר רוממות האל, מבין יותר (מערער און טיפער) שפלות האדם, איך שהוא מרוחק בתכלית מאלקות], ולכן אי אפשר (לנשמות דבריא ויצירה) להגיע לזה כו', שזהו"ע עד ולא עד בכלל.

(ד) **אמנם** כל זה הוא מצד כללות העבודה בתורה ומצוות כפי שהיא מצד הכחות הפנימיים, שעל זה נאמר³⁴ אתם נצבים היום כולכם גו' ראשיכם שבטיכם וגו', פרט הכתוב עשר מדרגות, כמו שיש עשר מדרגות שבנפש האדם³⁵, שהם עשר כחות הפנימיים, שזוהי העבודה שבבחי' עד ועד בכלל. ולמעלה מזה היא העבודה שמצד בחי' מקיפים, שהיא עבודת התשובה³⁶, שהיא בבחי' עד ולא עד בכלל³⁷. וזהו גם כללות החילוק שבין עבודת הצדיקים (עד ועד בכלל) ועבודת הבעלי תשובה (עד ולא עד בכלל).

(29) ראה סה"מ תרכ"ט ע' ריא. תרנ"ד ע'
קמח. תרע"ח ע' קסה.
(30) יומא לא, א.
(31) תיקון ע (קלה, ב).
(32) ראה הנסמן בספר הערכים — חב"ד
ח"ג ע' תפתא.
(33) או"ח סצ"ח ס"א. שו"ע אדה"ז שם
ס"א.
(34) נצבים כט, ט"י.
(35) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.
(36) ראה גם סה"מ תרע"ג ע' רצו.
(37) ראה גם סד"ה שובה ישראל תש"ב
(סה"מ תש"ב ע' 18 ואילך).

אך תכלית הכוונה היא שיהי' חיבור ב' מדריגות העבודה דכחות פנימיים וכחות מקיפים, צדיקים ובעלי תשובה, שזהו שאמרו רז"ל³⁸ משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא, שזהו החיבור דעד ועד בכלל עם עד ולא עד בכלל.

וכל זה נמשך למטה בגדרי הזמן שהו"ע השינויים, שזהו המקום שבו ירדה הנשמה (כנ"ל שנשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו') ואתה נפחתה בי), ובו ניתנה התורה, כמבואר בסוגיא דמ"ת³⁹ שהתורה ניתנה דוקא כפי שלמצרים ירדתם כו', בכדי להמשיך עצמות אוא"ס למטה (החל מהענין דושכנתי בתוכם⁴⁰, בתוך כל אחד ואחד⁴¹), כפי שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴², עד תחתון שאין תחתון למטה הימנו⁴³, שזוהי הארץ הלזו הגשמית, שהיא בגדר זמן ומקום, ששרשם הוא ספירת המלכות, שנקראת ארץ⁴⁴, כמבואר בשעהיוה"א⁴⁵ שרק במדת מלכותו ית' לבדה שייך לומר שהוא ית' מלך למעלה כו' ולמטה כו', וכן בבחי' זמן, ה' מלך ה' ימלוך כו', לפי שחיות המקום והזמן והתהוותם וקיומם הוא ממדת מלכותו ית' ושם אדנות ב"ה — הנה דוקא שם ניתנה התורה כפי שהיא בעצמותו ית', ולשם ירדה הנשמה, כדי שע"י עבודתה בתומ"צ יומשך למטה בגדר הזמן והמקום גילוי אלקות כפי שהוא למעלה משרש הנבראים, עד לבחי' עד ולא עד בכלל, שהו"ע הנצחיות שלמעלה לגמרי מגדר הזמן, בחי' אני הווי' לא שנית⁴⁶. וענין זה הוא בכחם של ישראל, לי ראש⁴⁷, היינו, שהקב"ה אומר על נש"י שהם כביכול לי ראש, ולכן אמרו רז"ל⁴⁸ שבשעה שישראל עונין אמן יהא שמי' רבא הקב"ה מנענע בראשו כו', שנענע זה הו"ע ההמשכה כו'⁴⁹, דכיון שמושרשים בעצמותו ית', לכן גם בהיותם למטה בזמן ומקום, יש בכחם להמשיך בחי' עד ולא עד בכלל כו', ולפעול עי"ז הענין דדירה בתחתונים (ע"ד המבואר בענין הארון שבביהמ"ק, שהי' באופן

(38) הובא בלקו"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, סע"ב. שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. שם נ, סע"ב. וראה זהר ח"ג קנג, ב.
(39) שבת פח, ב ואילך.
(40) תרומה כה, ח.
(41) ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם. של"ה סט, א. רא, א. ועוד.
(42) ראה תנחומא נשא טז.
(43) תניא פל"ו.

(44) ראה זח"א לא, ב (תוספתא). לקו"ת צו יד, ב.
(45) פרק ז.
(46) מלאכי ג, ו.
(47) ראה שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט. לקו"ת שלח מח, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ טו, ב — בשם הזהר.
(48) ברכות ג, סע"א.
(49) ראה סהמ"צ להצ"צ טז, א. קכד, א.

שמקום ארון אינו מן המדה⁵⁰, שהו"ע החיבור דגבול ובל"ג, מצד בחי' נמנע הנמנעות דוקא⁵¹).

(ה) **וזהו** שובה ישראל עד הוי' אלקיך, שובה ישראל דייקא, שזוהי התשובה דצדיקים, שהרי אפילו צדיק גמור עובד הוי' ביראה ואהבה בתענוגים, הרי הוא עדיין דבר בפני עצמו כו'⁵², ואדרבה, דוקא מצד גודל מעלתו שהוא צ"ג ועובד הוי' כו', נרגש אצלו ביותר המרירות מזה שהוא עדיין מציאות יש כו', ולכן נעשה אצלו הענין דשובה ישראל, ובאופן דשובה ישראל עד גו', היינו, שלאחרי שלימות העבודה בבחי' עד ועד בכלל, מגיע לבחי' עד ולא עד בכלל, כנ"ל. וענין זה הוא בעשי"ת, לאחרי העבודה דר"ה בבנין המלכות, עולם הדיבור, שהוא שרש ומקור ענין הזמן, ובזה ממשיכים בחי' שלמעלה מזמן, ע"י ענין התשובה דעשי"ת, שגדלה מעלתה על התשובה דכל השנה, שהיא יפה ביותר ומתקבלת מיד (כמ"ש הרמב"ם⁵³), היינו, שאינה תלוי' בהגבלות הזמן, להיותה בחי' שלמעלה מהזמן כו'.

וממשיך בכתוב (עד) הוי' אלקיך, שזהו ע"ד מ"ש במ"ת אנכי הוי' אלקיך⁵⁴, שהפי' בזה, שהוי' נעשה אלקיך⁵⁵, כחך וחיותך⁵⁶, ועד שנמשך מבחי' אנכי שקאי על ספירת הכתר⁵⁷. אלא שבמ"ת נאמר אנכי פ"א, אבל ע"י עבודת התשובה (שובה ישראל) הנה אנכי הוי' מוחה גו'⁵⁸, ב"פ אנכי⁵⁹. ועוד פי' בהוי' אלקיך, דכיון שע"י שובה ישראל ממשיכים מבחי' עד (עד ולא עד בכלל) שהוא בחי' עתיק, הנה אז נעשה הוי' בבחי' אלקים, דהוי' ז"א בעלותו לעתיקא כאלקים יחשב⁶⁰ (ולאחרי העלאה זו נעשית גם ההמשכה שהוי' נעשה אלקיך, כחך וחיותך, כנ"ל). ועי"ז באים ליוהכ"פ, שבסיומו אומרים (לאחרי שמע ישראל גו' פ"א, דקאי על עולם האצילות⁶¹, ובשכמל"ו ג"פ, שקאי על ג' עולמות ביי"ע⁶¹)

(57) שם אמור לד, ד. ובכ"מ.

(58) ישעי' מג, כה.

(59) ראה לקו"ת נצבים מה, ד. דרושים לשבת שובה סה, סע"ב ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי שם (דברים ח"ג) ע' א'פז ואילך.

(60) לקו"ת שם (ריש ע"ד) ממשנת חסידים סוף מסכת יומא.

(61) אוה"ת שבת שובה ע' א'תקט.

(50) יומא כא, א. וש"נ.

(51) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא בספר החקירה הנ"ל לד, ב ואילך. לט, א. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

(52) ראה תניא פל"ה (מד, סע"א).

(53) הלי' תשובה פ"ב ה"ו.

(54) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(55) ראה לקו"ת ר"פ ראה (יח, א).

(56) לקו"ת שלח מ, ג. בלק עג, ריש ע"ג.

ז"פ הוי' הוא האלקים⁶², שהוי' כאלקים יחשב מצד עלייתו לבחי' עתיק (ואח"כ נמשך בז' רקיעים (וארץ). ויתירה מזה, שנוסף על ההמשכה דהוי' הוא האלקים (סתם) בכללות העולם, ישנו גם הענין דשובה ישראל עד הוי' אלקיך, שנעשה אלקה שלך, כיון שהוא פעל זה ע"י עבודתו).

ומסיים בכתוב קחו עמכם דברים ושובו אל הוי' גו' ונשלמה פרים שפתינו, שקאי⁶³ על ההמשכה בכל ג' הקוין, וכולל כל ג' הבחי' דמחדו"מ, ועד שמזה באים לנשלמה פרים שפתינו כפשוטו, בביאת משיח צדקנו, שיבנה מקדש (בביהמ"ק השלישי) במקומו⁶⁴, בקרוב ממש.

64) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

62) ראה לקו"ת שם סה, סע"ג ואילך.

63) ראה גם אוה"ת נ"ך ח"ג ע' א'רסא.